

El menjador escolar a Catalunya

La visió de les famílies

#AlimentaSuEducación

Títol: El menjador escolar a Catalunya: la visió de les famílies.

© Educo (2022)

Es permet la reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol mitjà o procediment sempre que se n'esmenti la font i es faci sense finalitats comercials. Dirección de Incidencia e Investigación Social

Coordinació: Clarisa Giamello

Producció: Laia Martínez, Clarisa Giamello. Netquest (realització de l'enquesta)

Traducció: Judith Escales

Direcció creativa: Elena Martí

Disseny: David León / www.bigonedesign.es

Fotografies: Arxiu Educo

Les fotografies d'aquest document només són il·lustratives i en cap cas se'n pot deduir que reflecteixen el contingut.

Per obtenir més informació sobre els temes tractats en aquest document, poseu-vos en contacte amb **educos@educos.org**

Agraïment: a Political Watch, Belén Agüero, Irene Martín i Javier Pérez per l'acompanyament en la construcció de l'enquesta i l'anàlisi de dades.

Amb la col·laboració de:

Contingut

Introducció	5
Assistència al menjador escolar	6
Assistència actual	7
Allà on hi ha menjador qui hi va?	7
No hi ha menjador	10
Manca de cobertura	10
Si el menjador fos gratuït...	12
La barrera econòmica	13
La barrera econòmica: impacte del sistema de beques i ajudes	14
Sol·licitud de beques	14
Adjudicació de beques	15
Assistència al menjador y assignació de beques	16
El valor del menjador escolar	20
Dinàmica familiar	23
Benestar dels infants	24
El menjador escolar ha de fer els deures	28
La qüestió de la qualitat	30
Vivència dels infants	30
Jornada intensiva o contínua	31
Àpats en família	31
Conclusions i recomanacions	30

Tot l'espai del migdia, que inclou el menjador i les activitats educatives i recreatives, garanteix el dret a l'educació, a l'alimentació i també a la salut, al desenvolupament, a la protecció i al joc.

Introducció

A Educo entenem el menjador escolar i l'espai del migdia com un **enclavament de drets** dels infants, dret a l'educació, a l'alimentació, a la protecció, al joc. Un espai clau per a l'educació en equitat, que compensi les condicions d'origen, econòmiques, demogràfiques, geogràfiques o de gènere, perquè cada infant pugui desenvolupar les seves capacitats i habilitats en un entorn de bon tracte.

A l'informe **Comedor escolar universal y gratuito: un objetivo alcanzable y urgente. Primera estimación económica para alcanzar la equidad educativa en España**, vam presentar una anàlisi sobre l'assistència al menjador escolar i la cobertura d'aquest servei. Vam quantificar la inversió necessària perquè el menjador escolar sigui una realitat per a tots els infants i també **la inversió necessària i urgent** per arribar a les famílies en situació de vulnerabilitat.

El 54,4 % de l'alumnat d'educació primària¹ fa servir el menjador escolar a Catalunya, segons les dades estadístiques disponibles. Es tracta d'una assistència superior a la mitjana espanyola, del 44,8 %.

Però aquesta dada del 54,4 % de l'alumnat de primària que fa servir el menjador ens deixa amb la pregunta: què passa amb la resta d'infants, el 45,6 % que no hi va? "Mengen a casa!" és la resposta gairebé automàtica. Sí, segurament, però és perquè ho trien de debò o no tenen altres opcions?

Si no hi ha opcions, no hi ha tria. Dinar a casa és menjar en família o és menjar sol/a? Quines raons porten les famílies a "triar" o no el menjador escolar? És l'econòmica la gran barrera per dinar a l'escola? Les famílies perceben el valor del menjador? Què els preocupa o què voldrien millorar-ne?

Totes aquestes preguntes ens han portat a elaborar una enquesta² per **sentir i escoltar la veu de les famílies a Catalunya pel que fa al menjador escolar**³. En aquest informe presentem els resultats d'aquesta consulta, així com recomanacions que marquen un camí per a una educació inclusiva i de qualitat que integri l'espai del migdia, tot proposant un desenvolupament integral a tots els infants.

M'agrada molt quedar-me al menjador perquè m'ho passo molt bé jugant amb els amics i dinant amb ells. És com anar al restaurant!". Nen d'11 anys, Tortosa.

¹ Dada corresponent a centres d'educació primària de titularitat pública a Catalunya.

² Enquesta mitjançant panel en línia realitzada per Netquest Ibérica durant l'abril del 2022 a famílies amb fills i filles a l'escola primària en centres públics, a través d'un mostreig representatiu de Catalunya.

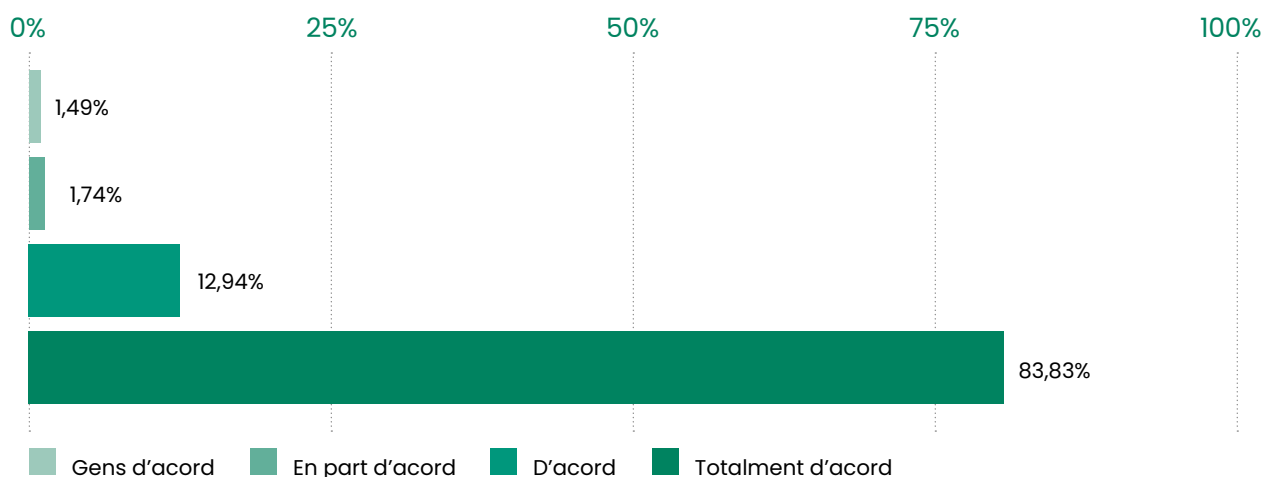
³ A www.educo.org podeu consultar l'informe estatal i d'altres comunitats autònomes.

Assistència al menjador escolar

Calen places per a TOTS els i les alumnes que vulguin anar-hi
(independentment del nivell de renda)

El 93,77 % de les famílies estan d'acord o molt d'acord amb aquesta afirmació. El 73 % tria "totalment d'acord", un suport alt amb independència de la situació socioeconòmica familiar i també independentment de si els sus fills/es fan ús o no del menjador escolar

Calen places per a TOTS els i les alumnes que vulguin anar-hi
(independentment del nivell de renda)

Font: Enquesta Educo 2022

Les famílies coincideixen a dir que el menjador hauria de ser universal. Tot i així, la utilització és lleugerament superior a la meitat de l'alumnat, per això en els apartats següents analitzarem quins són els factors que provoquen aquesta bretxa.

23,13%

Un 23,13 % de famílies fan servir el menjador de manera puntual, algun dia per setmana o només ocasionalment. Durant la pandèmia aquest ús esporàdic es va veure molt afectat per les dificultats i restriccions sanitàries.

18,91%

de les famílies informen que els seus fills/es no es queden al menjador.

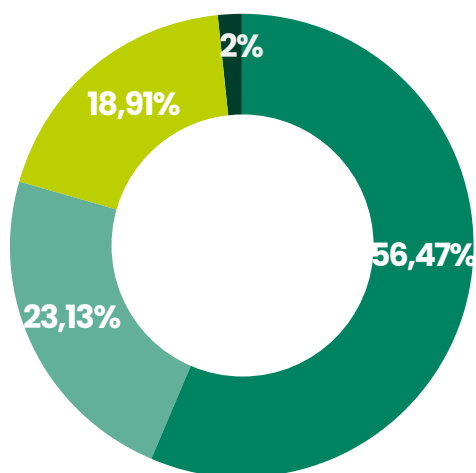
1,49%

de les famílies no té menjador escolar al centre educatiu.

Assistència actual

El 56,47% de les famílies amb fills o filles a primària que van a centres públics utilitzen el menjador tots els dies. Aquesta dada és molt similar a la dada oficial d'assistència al menjador del Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya, del 54,4 % (dada corresponent al curs 2019-2020).

El teu fill/a es queda al menjador de l'escola?

Al centre no hi ha menjador

Sí, cada dia

Sí, de tant en tant

No

Font: Enquesta Educo 2022

Allà on hi ha menjador qui hi va?

Si analitzem les dades dels qui assisteixen al menjador amb el nivell de renda de les famílies (forma agrupada en tres trams de renda⁴) observem que a Catalunya els majors percentatges d'assistència són en les rendes més altes, per sobre del 82 % (ús diari o puntual) davant del 73,5 % en les rendes més baixes.

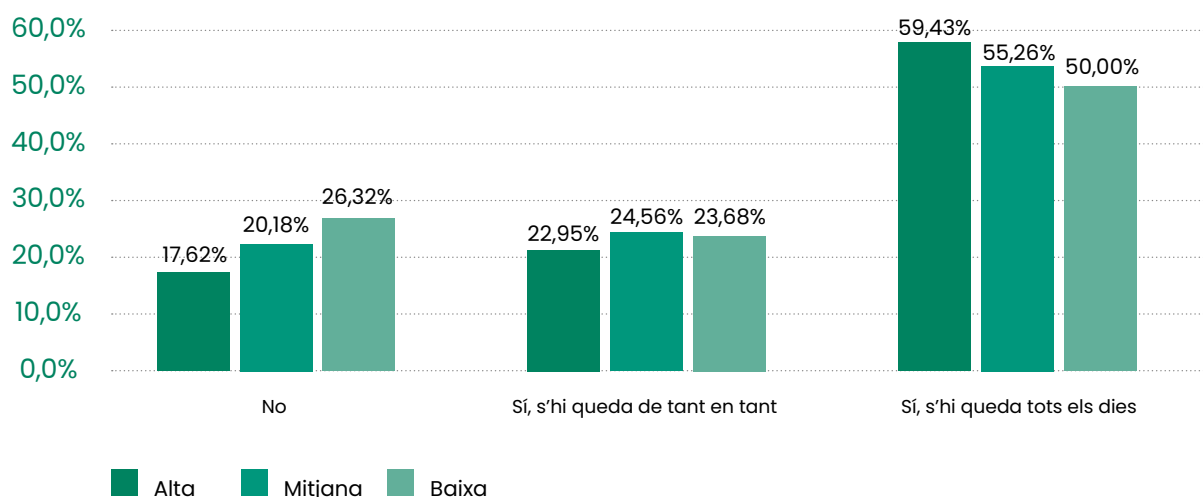
En les famílies amb rendes més altes l'assistència diària al menjador és del 59,43 % i en les famílies amb rendes mitjanes el 55,26 %. En les famílies amb rendes més baixes, el 50 %. Sembla que això podria estar relacionat amb un preu massa alt del menjador escolar, que en limita l'accés.

Crida l'atenció l'ús esporàdic del menjador, del 23,13 %, gairebé el doble de la mitjana a Espanya, situada al 12 %.

⁴ A partir de la classificació de la població enquestada en 7 categories en funció de la renda elaborada per NetQuest, per facilitar l'anàlisi s'han dividit en tres classes macro. Així, renda alta comprèn les rendes per sobre de 2.100 € (categories B, A2 i A1), la renda mitjana les rendes entre 1.300 € i 1.600 € (categories C i D), i la renda baixa les rendes per sota de 1.300 € (categories E1 i E2).

Assistència al menjador escolar per tram de renda

Font: Enquesta Educo 2022 (elaboració pròpia)

L'assistència al menjador de manera ocasional és un recurs aprofitat per totes les famílies (23 %), amb valors per a totes les rendes superiors a la mitjana espanyola (12 %).

Segons aquestes dades, les **famílies amb rendes més baixes van menys al menjador**. Serà important analitzar el factor econòmic darrere d'aquesta dada, així com quins altres factors poden estar influint.

D'altra banda, malgrat aquestes diferències en la utilització del menjador escolar, cal destacar que tots els trams de renda aprofiten el servei i com veurem més endavant les valoracions i raons per fer-ho són similars.

M'agrada molt quedar-me a dinar perquè el cuiner fa el menjar bo i puc quedar-me a jugar amb els meus companys de classe o fer activitats que m'agraden".

Nena de 8 anys, La Múnia, Barcelona.

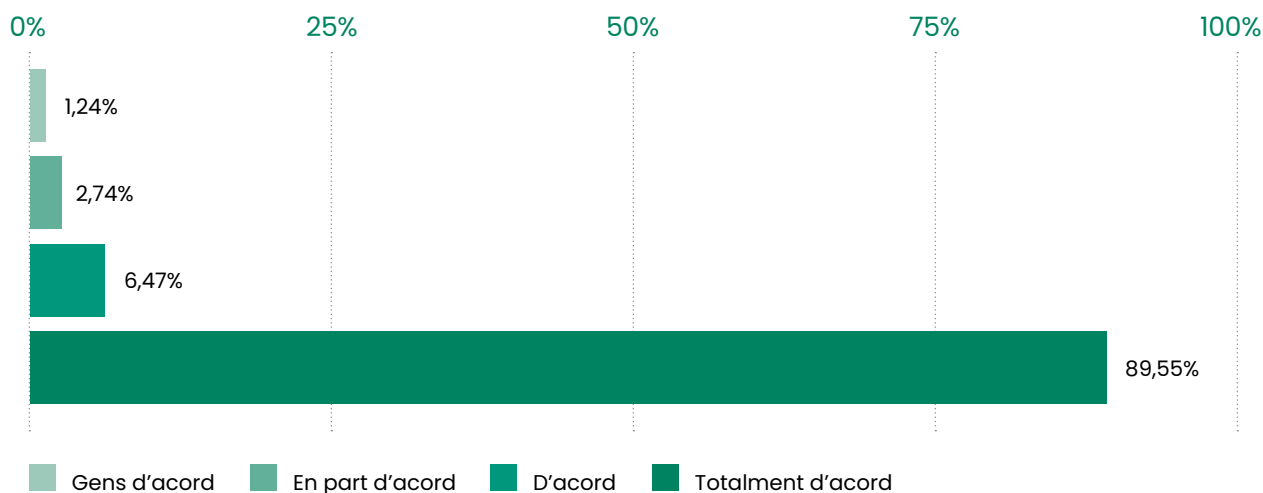
Les famílies amb rendes més baixes van menys al menjador

No hi ha menjador

TOTES les escoles d'educació primària han de tenir menjador

El 96 % de les famílies estan molt d'acord o d'acord amb aquesta afirmació. Les famílies no dubten a l'hora d'opinar sobre la cobertura del servei a totes les escoles.

TOTES les escoles d'educació primària han de tenir menjador

Font: Enquesta Educo 2022

Manca de cobertura

A l'enquesta realitzada l'1,49 % de les famílies declara que no poden anar al menjador escolar perquè el seu centre no en té. Allà on no el servei no hi és, l'alumnat en queda exclòs.

A Catalunya hi ha molt pocs centres sense menjador escolar (58), per la qual cosa aconseguir el 100 % de cobertura hauria de ser un objectiu a curt termini.

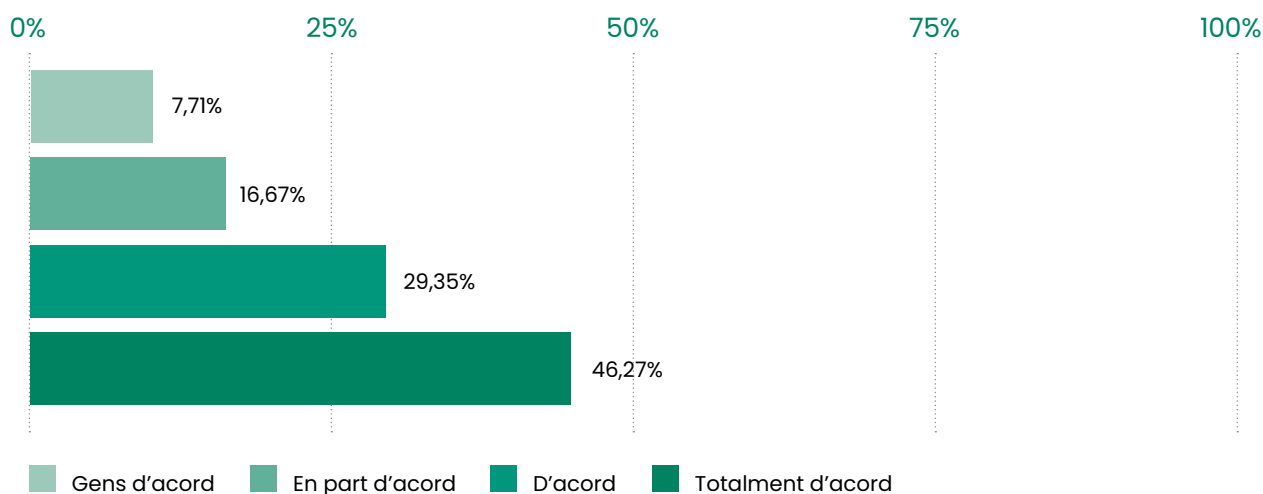
És la primera condició que cal esmenar: estendre el menjador escolar a tots els centres públics d'educació primària, infantil i educació especial. I especialment a tots els centres públics d'educació secundària obligatòria ja que només el 9,2 % dels centres d'ESO ofereix menjador escolar.

Si el menjador fos gratuït...

El menjador ha de ser gratuït com a part del dret a l'educació

El 75,62 % de les famílies estan molt d'acord o d'acord amb aquesta afirmació. Tot i que els percentatges de suport continuen sent molt alts, es redueix el nombre de famílies enquestades que es manifesten totalment d'acord, i pugen els percentatges de famílies d'acord o parcialment d'acord. Un 7,71 % es manifesta "gens d'acord".

El menjador ha de ser gratuït com a part del dret a l'educació

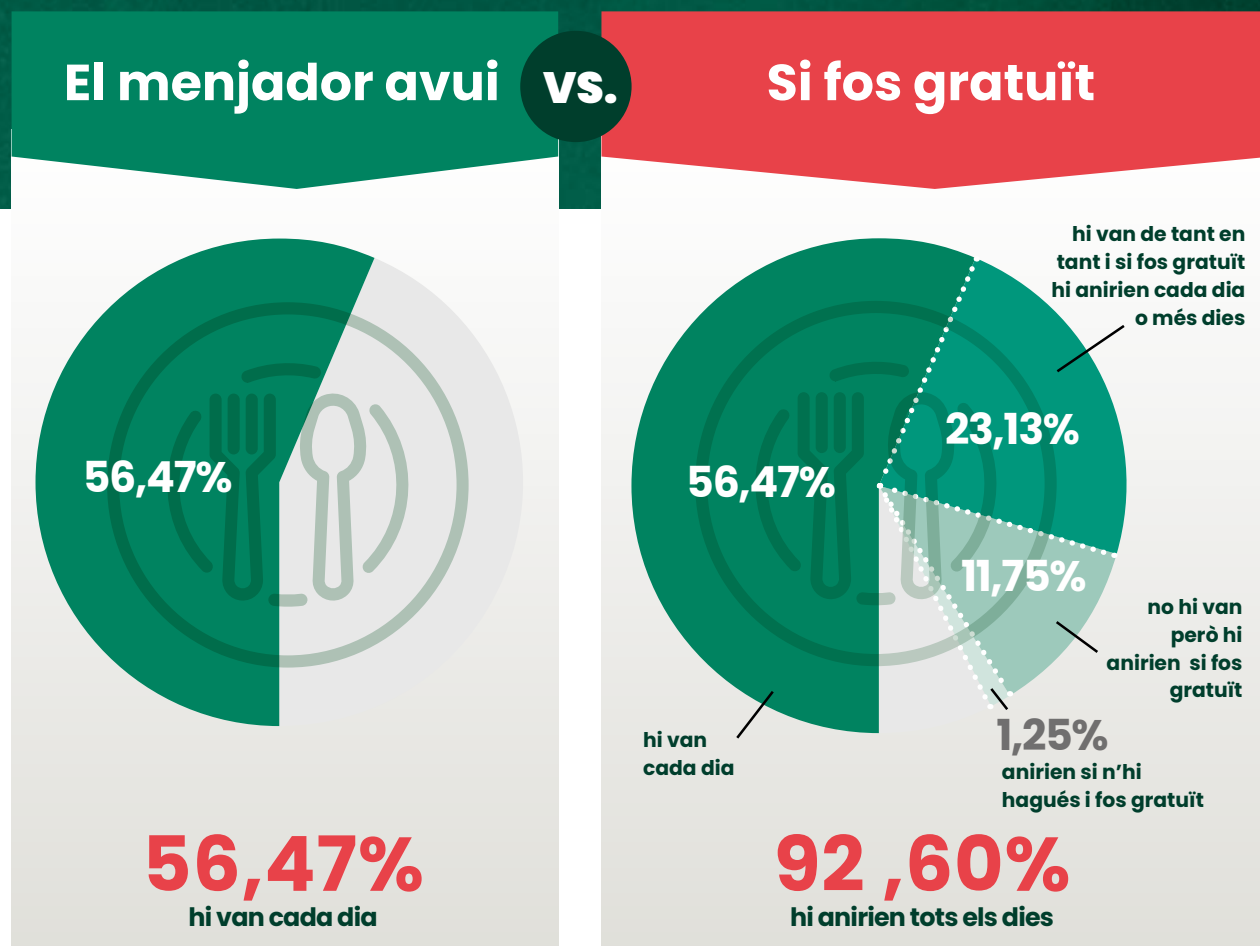

Font: Enquesta Educo 2022

És important assenyalar que la pregunta s'ha realitzat sense explicar com es cobriria aquest cost del menjador escolar, la qual cosa entenem que pot estar provocant dubtes per estar d'acord amb aquesta afirmació. No obstant això, l'alt grau d'acord fins i tot sense aquesta contextualització reforça la convicció que el menjador, en la societat actual, s'entén com a part de l'educació.

Si analitzem les respostes per trams de renda, les famílies amb rendes més altes estan d'acord amb aquesta afirmació en un 69 %, mentre que les rendes mitjanes n'estan en un 78 % i les més baixes en un 83 %.

Per a les famílies, la variable econòmica té un pes important per assistir al menjador escolar.

Font: Enquesta Educo 2022

La barrera econòmica

La principal barrera per accedir al menjador escolar és l'econòmica. La utilització del servei augmenta decididamentsi l'economia ho permet.

✓ On hi ha menjador

De les famílies que tot i tenir menjador en el seu centre educatiu no l'utilitzen (19 % del total), el 11,87 % l'utilitzaria si fos gratuït.

✗ On no hi ha menjador

El 83,33 % de les famílies que no tenen menjador al centre declaren que el farien servir si n'hi hagués i fos gratuït⁵.

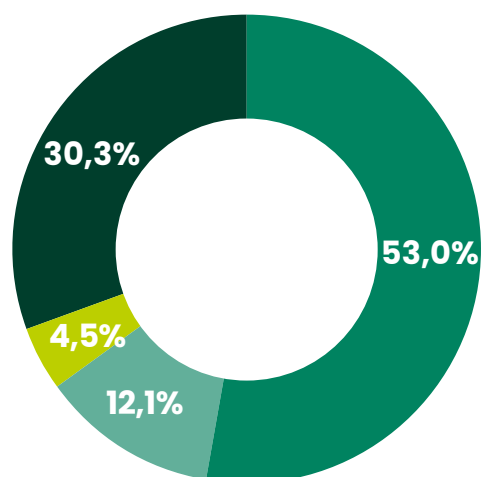
⁵ Aquesta dada s'ha de prendre amb cautela a causa de la mida reduïda de la mostra.

La barrera econòmica: impacte del sistema de beques i ajudes

Una part de les famílies que avui utilitzen el menjador escolar ho poden fer gràcies a les beques i ajudes. Es tracta d'un sistema que té diferents requisits, normatives, cobertura i inversió en cada comunitat autònoma, per la qual cosa hem realitzat aquesta enquesta amb una mostra representativa de famílies de Catalunya amb fills i filles en centres públics de primària, per entendre millor la situació i poder oferir propostes adaptades.

El preu del menjador escolar a Catalunya està fixat per normativa en 6,54 €/dia⁶ (molt per sobre dels 4,61 euros de la mitjana estatal), per al curs escolar 2022/2023, amb un augment de 21 cèntims respecte del curs anterior. Aquest import significa una despesa per infant d'uns 130 euros al mes, i de 1.144 euros per a tot el curs escolar. Per als infants que es queden a dinar de tant en tant (menys de 3 dies per setmana) el preu pot encarir-se fins als 7,19 € per dia.

Heu sol·licitat una beca menjador?

Sí	
No, no la necessito	
No, perquè no sé com demanar-la	
No, se'm va passar el termini	

Font: Enquesta Educo 2022

Sol·licitud de beques

Del total de persones que tenen menjador al centre educatiu, un 30,3 % han sol·licitat beca, mentre que un 53 % diuen que no la necessiten. Un 12,1 % de les famílies enquestades no l'han sol·licitat perquè no saben com fer-ho i a un 4,5 % se'ls va passar el termini de la sol·licitud. Un 46,9 % de famílies declara que necessitaria algun grau d'ajuda per afrontar el cost del menjador.

⁶ RESOLUCIÓ EDU/1468/2022, de 17 de maig, per la qual es determina el preu màxim de la prestació del servei escolar de menjador dels centres educatius de titularitat del Departament d'Educació i el preu de l'ajut individual de menjador escolar per a l'alumnat escolaritzat fora del seu municipi de residència en centres educatius privats concertats i municipals, d'acord amb la planificació feta al mapa escolar, per al curs escolar 2022-2023.

Quant al tipus de beca sol·licitada, el 22,66 % correspon a beques del govern autonòmic, un 50,78 % a beques d'ajuntaments i un 17,19 % a altres administracions públiques (comarcals o provincials).

Cal destacar l'alt percentatge de famílies que van respondre que no van sol·licitar la beca perquè no saben com fer-ho (12.1 %). La causa podria ser una comunicació inadequada o la manca d'accés a la informació. Això afegiria una nova barrera i augmentaria la vulnerabilitat d'aquestes famílies. L'absència de dades històriques impedeix saber si la digitalització de la sol·licitud d'aquestes ajudes ha tingut impacte en el nombre de sol·licituds.

També hi ha un 4,5 % de famílies a les quals se'ls ha passat el termini de presentació.

Aquestes xifres són molt elevades si considerem que el sistema de beques porta molt anys en funcionament.

Adjudicació de beques

Segons els resultats de l'enquesta realitzada, només el 55,5 % de les famílies que van sol·licitar la beca (el 38,4 % del total) l'han rebuda, i un terç de les beques han estat beques completes (33 %).

Entre els qui no han rebut la beca sol·licitada, un 9,2 % diu que desconeix les raons de la denegació. El 79,6 % explica que supera el nivell màxim de renda i la resta (16,1 %) al·lega que va quedar fora del nombre de beques concedides o que va quedar fora per raons administratives.

**van
demanar
beca
30,3%**

D'aquest percentatge

44,5%

NO EN VAN REBRE

D'aquest percentatge

**supera el màxim
de renda**

76,6%

**altres raons
administratives**

16,1%

no ho sap

9,2%

55,5%

EN VAN REBRE

D'aquest percentatge

**Parcial
66,67%**

**Completa
33,3%**

Entre els qui van quedar fora per superar el llindar de renda, 4 de cada 5 famílies (80,5 %) havia dit que el preu del menjador els representa un esforç econòmic important.

A l'enquesta preguntem a les famílies que utilitzen el menjador si el preu actual d'aquest representa un problema econòmic i en quina mesura. En els resultats veiem que:

- De les famílies que van dir que necessitaven ajuda econòmica per pagar el menjador i que van demanar una beca, el 100 % l'ha rebuda.
- **Entre els qui van declarar que el preu del menjador representa un esforç econòmic important i que van sol·licitar una beca, només el 25,4 % l'ha rebuda.** Això mostra que els sistemes de beques i ajudes no estan arribant a famílies que viuen en situació de precarietat amb ingressos que oscil·len entorn de la línia de pobresa.

Dels qui van rebre una beca parcial, el 20 % no fa servir el menjador cada dia perquè **la beca parcial és clarament insuficient per fer-ho.**

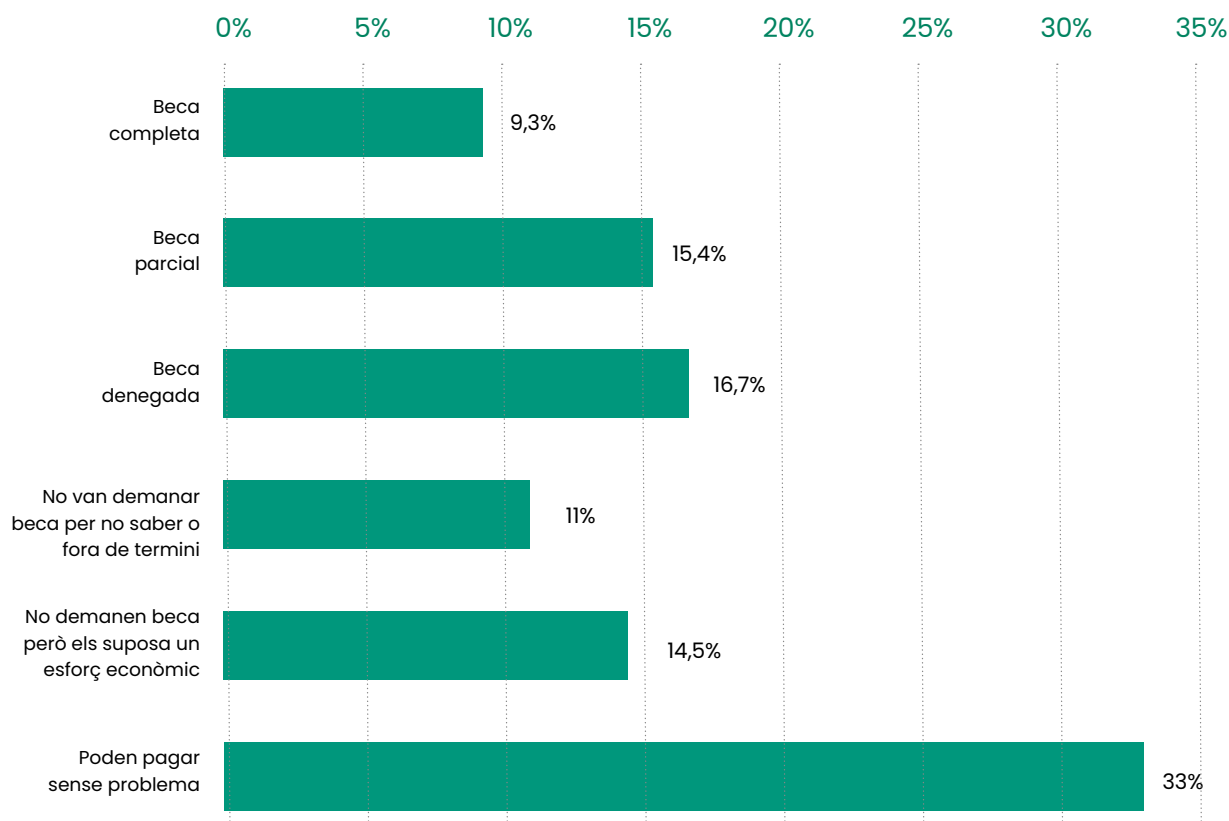
Assistència al menjador y assignació de beques

Del total d'infants que van al menjador escolar cada dia, només el 33 % de les famílies declara que ho pot pagar sense problemes. Per al 14,5 % els suposa un esforç econòmic, però no han sol·licitat beca. A un 16,7 % de famílies els han denegat la beca, però igualment porten els fills/es al menjador (diàriament). I un 11 % els hi porten però no han demanat beca perquè no ho saben o per haver quedat fora de termini. El 9,3 % dels qui van al menjador cada dia tenen beca completa y el 15,4 % tenen beca parcial.

Si veiem aquestes mateixes dades, sobre el total d'alumnat, segons la nostra enquesta només el 56 % dels infants dinen al menjador escolar. Això vol dir que un 5,2 % van al menjador cada dia amb una beca completa, i un 8,7 % hi van amb beca parcial. En resum, segons la nostra enquesta a famílies només el 13,9 % rep algun tipus de beca, una dada lleugerament superior a la xifra provinent de les dades oficials per al curs 2019/2020, malgrat les diferents metodologies d'obtenció i càlcul.

En el gràfic següent analitzem la situació dels qui van al menjador cada dia, segons l'enquesta realitzada. L'impacte de les beques (13,9 %) tot i ser superior a la mitjana espanyola (11,8 %) no arriba a totes les famílies que les necessiten.

Els qui van al menjador tots els dies...

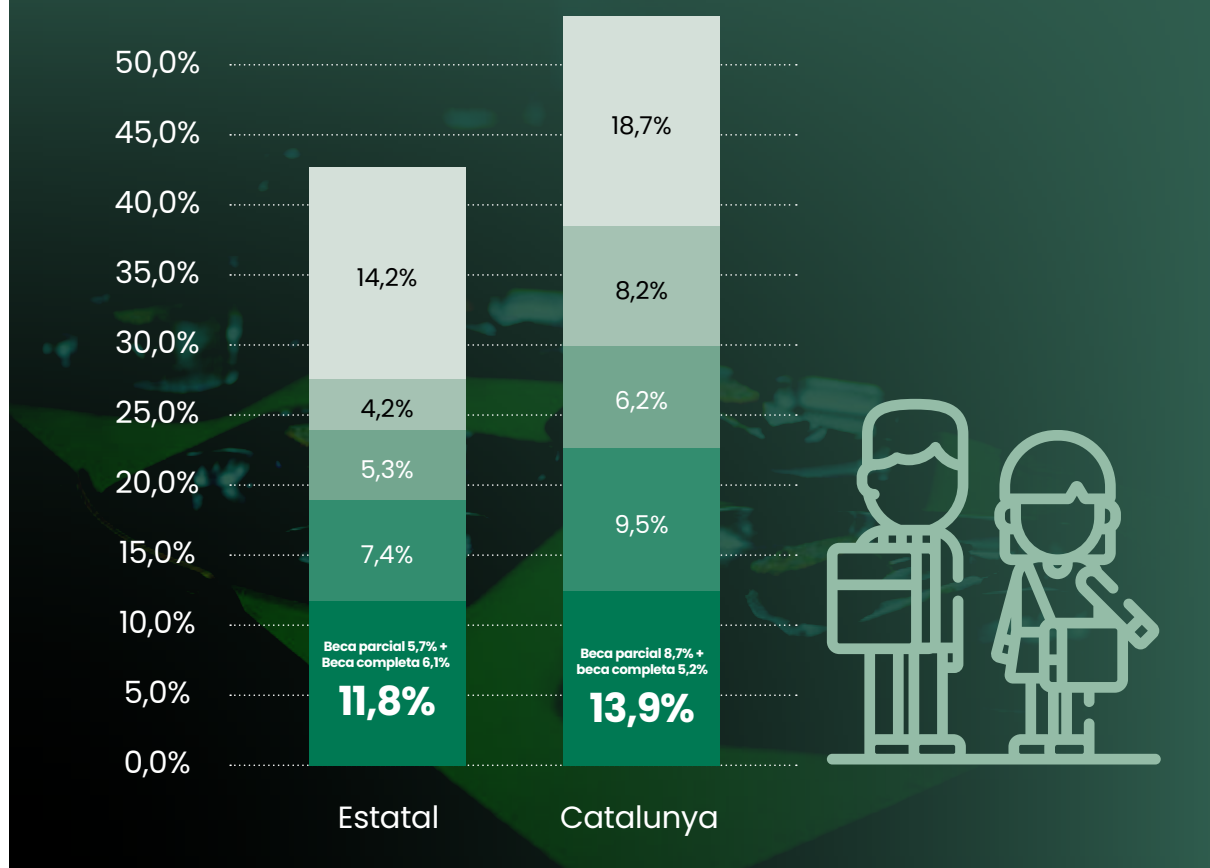

Font: Enquesta Educo 2022

Abans em quedava tres dies al menjador i la resta de dies havia de caminar 1 quilòmetre. Ara m'hi quedo tots els dies. Així quan començo les classes a la tarda estic més tranquil·la i relaxada". Nena de 9 anys, Tortosa.

Els qui van al menjador tots els dies... (sobre el total de l'alumnat)

- Poden pagar sense problema
- No demanen beca però els suposa un esforç econòmic
- No van demanar beca per no saber o fora de termini
- Beca denegada
- Beca parcial o completa

Font: Enquesta Educo 2022

A nosaltres ens salva la vida. Si no tinguessin la beca del menjador no sé com ho fariem econòmicament ni organitzativament per recollir-los i tornar-los a dur a l'escola. Per a ells és molt positiu. S'acostumen a provar diferents menjars. També aprenen a menjar sols i a fer servir els coberts”.

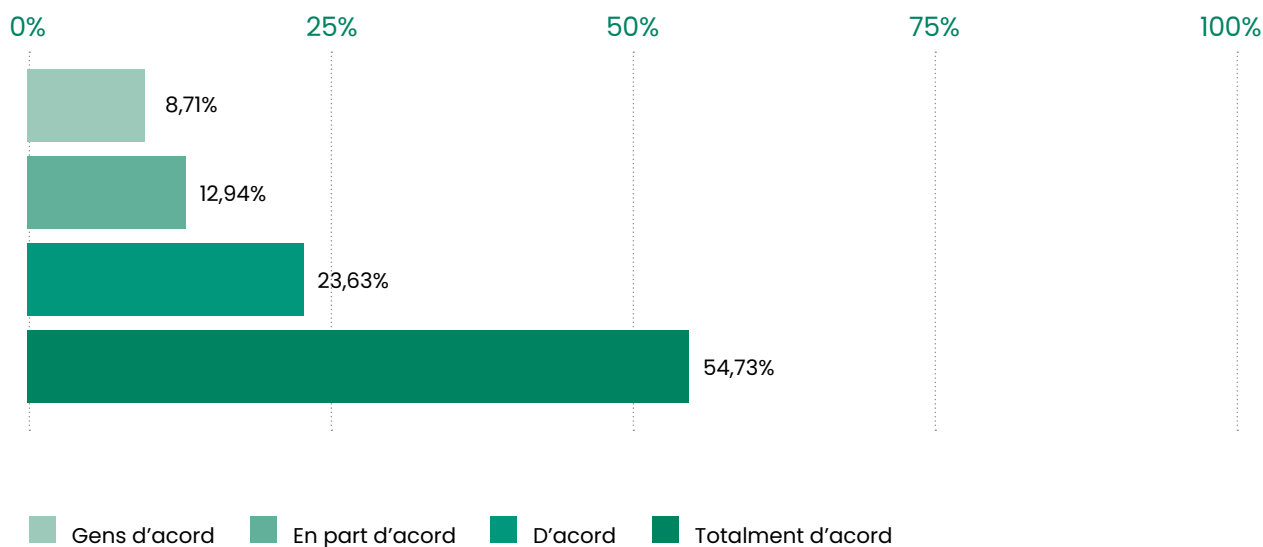
Pare de nens de 9 i 10 anys, Ordal, Barcelona (reben beca d'Educo).

El valor del menjador escolar

El menjador ha de ser part de la jornada escolar i estar integrat en el projecte de l'escola

El 78,46 % de les famílies estan molt d'acord o d'acord amb aquesta afirmació. Malgrat que els percentatges de suport segueixen sent molt alts, un 8,71 % de persones enquestades diu que no hi està "gens d'acord".

El menjador ha de ser part de la jornada escolar i estar integrat en el projecte de l'escola

Font: Enquesta Educo 2022

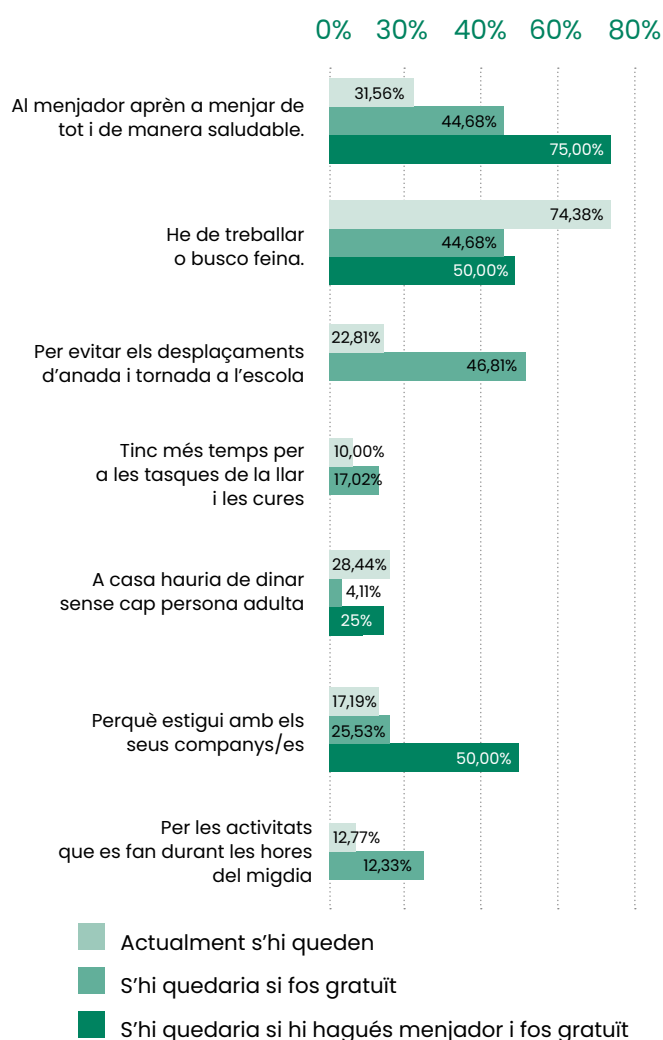
Per explorar el valor que les famílies donen al menjador escolar els hem preguntat les raons per les quals han pres la decisió d'utilitzar el menjador escolar. L'enquesta presentava opcions tancades, i se'n podien triar dues⁸.

Del total d'assistents al menjador (diàriament o esporàdica), la principal raó per quedar-se (triada per un 74,38 % de participants) és la conciliació laboral (tinc feina o busco feina); seguida de

⁸ Es va incloure una categoria oberta "altres", però no la presentem als quadres perquè ha estat molt minoritària. Es tractava sobretot d'aclariments o ampliacions de la resta d'opcions triades, per la qual cosa no identifiquem noves categories per destacar.

Per a les famílies el menjador és un espai on els nens i les nenes mengen, aprenen i on a més a més es facilita la conciliació familiar.

Raons per quedar-se al menjador

Font: Enquesta Educo 2022

"al menjador aprenen a menjar de tot i de manera saludable" (amb un 31,56 % del total de participants) encara que amb un percentatge força menor. En tercer lloc, hi ha l'evitar que l'infant mengi sol a casa, amb un 28,44 %.

En comparació amb l'anàlisi anterior referida als assistents al menjador, entre aquells que no hi van però que ho farien si fos gratuït, la principal raó és evitar els desplaçaments d'anada i tornada (amb un 46,81 %) seguida molt de prop per "al menjador aprenen a menjar de tot" (amb un 44,68 %) i per la conciliació laboral (també amb un 44,68 %)⁹.

⁹ Per a les famílies que no tenen menjador al centre (1,49 %), però que l'utilitzarien si el tinguessin i fos gratuït, la principal raó és que al menjador aprenen a menjar de tot i de manera saludable (amb un 75 %), seguida de la convivència amb companys i companyes (50 %) i la conciliació laboral (amb un 50 %). Tot i així, aquestes dades s'han de prendre amb cautela a causa de la mida reduïda de la mostra, perquè a Catalunya hi ha molt poques escoles sense menjador escolar.

**Per quines d'aquestes raons el teu fill o filla es queda al menjador escolar.
Escull les 2 opcions que més pesin en la teva decisió.**

Raons per quedar-se al menjador	Actualment s'hi queden	S'hi quedarien si fos gratuït
Al menjador aprèn a menjar de tot i de manera saludable.	31,56 %	44,68 %
He de treballar o busco feina.	74,38 %	44,68 %
Per evitar els desplaçaments d'anada i tornada a l'escola.	22,81 %	46,81 %
Tinc més temps per a les tasques de la llar i les cures.	10 %	17,02 %
A casa hauria de dinar sense cap persona adulta.	28,44 %	8,51 %
Perquè estigui amb els seus companys/es.	17,19 %	25,53 %
Per les activitats que es fan durant les hores del migdia.	7,50 %	12,77 %

Font: Enquesta Educo 2022

La decisió de dur els infants al menjador, com qualsevol decisió, es pren per diverses raons. Algunes tenen un major pes que d'altres, però totes sumen a favor o en contra en una balança que finalment s'inclina cap a un costat sempre en termes d'aconseguir **el major benestar familiar. Tal vegada no sigui la situació ideal o desitjada, però és la millor amb els factors a disposició de la família en aquell moment.**

Les raons que les famílies declaren que han pesat en la decisió d'enviar fills i filles al menjador podem agrupar-les en les que se centren en la dinàmica i logística familiar i les que se centren en el propi infant. Evidentment aquestes no són excloents. La dinàmica familiar inclou l'infant i les raons centrades en l'infant impacten en la família.

Si les agrupem així veiem que les respostes es distribueixen equitativament entre els dos grups. El 55,9 % de les respostes tenen a veure amb la dinàmica familiar i el 44,1 % amb aspectes centrats en l'infant.

Per això, tot i que cal veure les respostes més triades, també importa veure l'espectre de motius i valors que hi ha rere el menjador escolar i que es perceben des de les famílies. Algunes d'aquestes raons, tot i que amb un pes menor en la decisió, no deixen de ser considerades com aspectes del menjador que poden augmentar el valor d'aquest espai.

Dinàmica familiar

El ritme de la vida moderna, la pressió laboral, la conciliació de les activitats de tots els membres de la família, la cura de la llar i de les persones, així com les necessitats personals, situen el menjador com un aliat per poder trobar un balanç adequat.

He de treballar o busco feina

La feina és, sens dubte, una de les variables que més marquen el ritme i la dinàmica familiar. Les jornades laborals, la flexibilitat de l'horari, etc., fan que el menjador escolar es situï com una possibilitat excel·lent perquè els infants aprofitin aquest temps per a l'alimentació, el descans i activitats lliures, mentre les persones adultes de la família treballen. A més, per a moltes famílies el menjador fa possible l'accés a majors oportunitats d'ocupació, en tenir menys restriccions horàries, per exemple, en ocupacions en el sector de la restauració. Així mateix, impacta en els ingressos familiars.

Per evitar els desplaçaments d'anada i tornada a l'escola

La distància al centre escolar, diferents horaris de sortida entre escola infantil i primària poden reduir el temps del migdia, perquè imposen un recorregut que disminueix el temps per dinar i descansar després del matí d'estudi. El menjador escolar pot **oferir aquest moment de descans, desconnèixió i calma.**

A mi m'agrada molt poder quedar-me al menjador perquè el menjar m'agrada molt i perquè tinc doble pati i això vol dir que puc jugar més estona amb els meus amics. A més, em dona l'oportunitat de fer-ne de nous". *Nena de 8 anys, Vilafranca del Penedès.*

Tinc més temps per a les tasques de la llar i les cures

Les tasques de cura de la llar i de les persones també exigeixen temps sobretot de les persones adultes i encara recauen majoritàriament en les dones. El menjador escolar ofereix un espai adequat y estructurat perquè els infants trobin alimentació, cura i oportunitats educatives, i perquè les famílies també puguin aprofitar aquest temps en la **cura de les persones, atenció a altres membres de la família i a la cura personal i de la llar.**

Un 84,7 % de les famílies que duen els infants al menjador ha triat com a mínim una d'aquestes respostes. Els temes laborals són la resposta majoritària.

Benestar dels infants

Altres respostes posen el focus en nens i nenes, en el seu benestar, tant per l'alimentació, relacions d'amistat i companyonia, activitats, preferències, etc. .

Al menjador aprèn a menjar de tot i de manera saludable

Les famílies valoren el menjador escolar com un espai on **s'aprèn a menjar nous aliments i es creen hàbits alimentaris.** Un espai d'alimentació i d'educació.

A casa hauria de dinar sense cap persona adulta

Si bé és important que els infants siguin autònoms i aprenguin a fer coses sols durant els àpats, aquests són moments relacionals. No només pels riscos associats en cuinar, sinó perquè es valora dinar en companyia. Les famílies valoren la importància de les relacions, **de la convivència, de la socialització,** per això busquen evitar que els infants mengin sols. El menjador és un espai on els infants mengen amb el seu grup, amb els seus companys i companyes. **Un espai protegit on,** acompanyats de persones adultes, poden **aprendre a resoldre conflictes,** compartir i desenvolupar les habilitats per a la convivència i el bon tracte

Perquè estigui amb els seus companys i companyes

Les famílies entenen i valoren el grup com quelcom d'important per al desenvolupament dels infants. Poder **compartir l'espai lúdic del menjador enforteix el grup**. Durant la pandèmia nens i nenes trobaven a faltar poder compartir estona amb altres classes, inferiors o superiors, ja que les bombolles per evitar el contagi van impedir barrejar grups. Alhora, però, van posar en evidència que els infants valoren aquests espais menys estructurats que les aules. Les propostes d'activitats i la lliure elecció segons els gustos, permet generar relacions i amistats. Per suposat també apareixen els conflictes i els interessos diferents. Es tracta, doncs, d'una oportunitat per practicar la **resolució de conflictes i millorar la convivència**.

Per les activitats que es fan durant les hores del migdia

Les famílies també valoren el menjador de l'escola per les **activitats recreatives i educatives** que ofereix. Monitors i monitores proposen nombroses activitats en què els infants poden explorar nous camps i escollir. **Descobreixen interessos i aficions i administren el temps lliure**. Trien què volen fer i amb qui volen fer-ho. Es tracta d'un exercici d'autonomia important

Un 74,4 % de les famílies que duen els infants al menjador ha triat com a mínim una d'aquestes respostes.

Dins d'aquest grup la resposta majoritària ha estat la relacionada amb l'alimentació i amb aprendre a menjar de tot.

En tenir la possibilitat d'escollir més d'una resposta, el 59,4 % de les famílies ha triat respostes d'ambdues categories, les centrades en la dinàmica familiar i les centrades en l'infant.

Estem contents amb el menjador de l'escola perquè ha estat una manera per fer que els nens provin plats i sabors diferents que no volien provar a casa. També veiem que els agrada quedar-se a dinar ens fa confiar en el menjador, tant per la qualitat del dinar com pel temps que aprofiten per estudiar, fer deures o jugar amb amics”.

Mare de nens de 8 i 10 anys, Vilafranca del Penedès.

El menjador escolar ha de fer els deures

Les raons dels qui no envien els fills/es al menjador ni els hi enviarien tot i que aquest fos gratuït

Un 7,32 % de les famílies no envien ni enviarien els seus fills/es al menjador. **Ens interessa explorar les raons i reflexions rere aquesta decisió per valorar si es basen en tries familiars o en aspectes negatius del menjador escolar.** D'aquesta exploració sorgeixen àrees de millora que el centre escolar i sobretot el menjador han d'atendre.

La pregunta es va formular així: "Quines són les raons principals per les quals no faríeu servir el menjador de l'escola (fins i tot si aquest fos gratuït)". Amb la possibilitat de triar tres opcions com a màxim.

Analitzant les respostes dels qui compten amb menjador escolar però no hi durien els seus fills/es ni tan sols si fos gratuït, detectem que la principal raó és la manca de necessitat pel fet que els infants mengen amb algú de la família (58,62 %). La segona raó és la qualitat de l'àpat (34,48 %). Altres raons de pes són la possibilitat de vigilar què mengen (27,59 %) o la manca d'interès per part dels infants/no s'hi senten còmodes (20,69 %).

Aquestes raons també poden agrupar-se en tres categories macro: les vinculades a la qualitat del menjador, les vinculades a l'opinió i vivència dels infants i, finalment, les vinculades a decisions familiars.

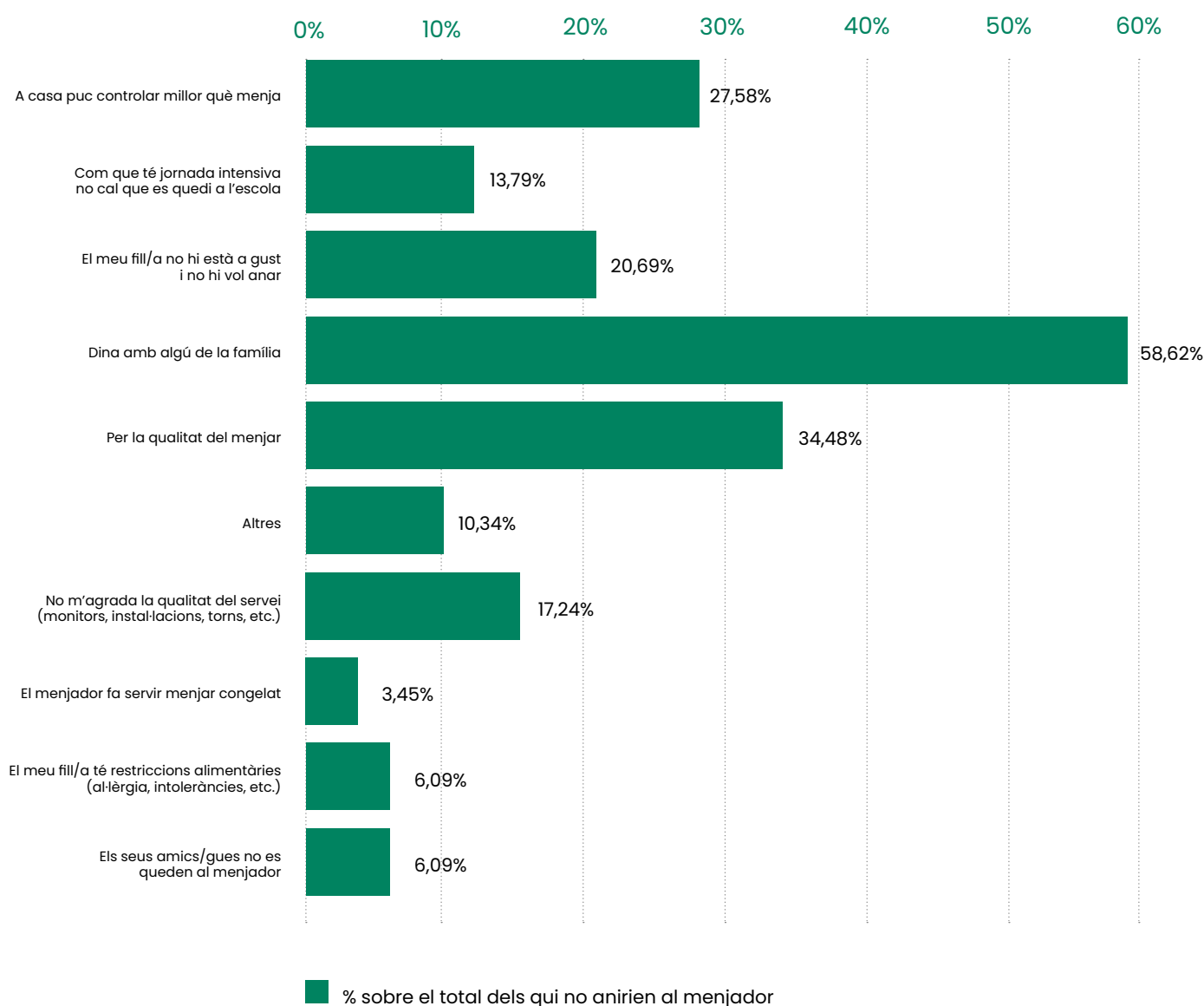

Com a família agraïm que l'escola ofereixi un bon servei de menjador a la nostra filla. És una tranquil·litat per a nosaltres, perquè per motius laborals no podem dinar amb ella".

Mare de nena de 10 anys, Sant Sadurn d'Anoia, Barcelona.

Ens interessa explorar les raons i reflexions rere aquesta decisió per valorar si es basen en tries familiars o en aspectes negatius del menjador escolar.

Raons per les que NO s'hi quedaria

Font: Enquesta Educo 2022

La qüestió de la qualitat

El 62,9 % de les famílies trien com a raons per no enviar els infants al menjador respostes que tenen a veure amb la qualitat del servei o el menjar. Concretament, les respostes escollides dins d'aquesta categoria són:

- La qualitat del menjar; 34,48 %
- A casa puc controlar millor què menja; 27,59 %
- No m'agrada la qualitat del servei (monitors, instal·lacions, torns, etc.); 17,24 %
- El meu fill/a té restriccions alimentàries (al·lèrgia, intoleràncies, etc.); 6,90 %
- El menjador fa servir menjar congelat; 3,45 %
- No em fio que s'hi cuini segons la meua cultura/religió; 3,45 %

Les famílies estan fent referència a **aspectes del menjador que han de millorar en termes de qualitat**. En els nostres programes i activitats en centres educatius, les famílies ens diuen que **falta comunicació** per part del menjador. No saben si els seus fills/es mengen bé, si mengen de tot, si rebutgen algun aliment. A l'enquesta això es reflecteix en la resposta sobre tenir més control sobre l'alimentació dels fills/es.

Una **major participació de les AMPAS i de les famílies** en l'entorn del menjador escolar podria tenir beneficis a l'hora de millorar la qualitat i la comunicació.

Vivència dels infants

El 24,13 % de famílies justifica el fet de no utilitzar el menjador escolar dins aquesta categoria:

- El meu fill/a no hi està a gust i no hi vol anar; 20,69 %
- Els seus amics no es queden al menjador; 6,90 %

A Educo pensem que nens i nenes han de participar en les decisions que els afecten, com, per exemple, quedar-se o no a dinar a l'escola. Però és important que des dels centres educatius es reflexioni sobre com se senten els infants en aquest espai, que els donin veu per expressar les seves idees, necessitats i opinions i que puguin participar en les propostes de millora. **No sembla una bona dada que les famílies diguin que els seus fills i filles no se senten bé al menjador.**

Segons la nostra experiència de treball en centres escolars i els programes que desenvolupem en l'espai de migdia, les raons d'aquest malestar que els infants assenyalen més són:

- el soroll del menjador, que troben excessiu,
- no els agrada el menjar,
- la manca d'espais de calma i tranquil·litat,
- baralles i conflictes que no reben atenció o no es resolten adequadament.

Dinar a casa ha de ser una opció positiva i realment triada pel que ofereix i no per rebuig o incomoditat a l'espai del menjador.

Jornada intensiva o contínua

A Catalunya predomina la jornada escolar partida. Gairebé 9 de cada 10 centres la tenen. Cal assistir-hi obligatòriament a la tarda, segons la nostra enquesta a les famílies. Tot i així, fins i tot a les escoles amb jornada intensiva o contínua, en molts casos aquesta s'acompanya d'activitats a la tarda que, sense ser obligatòries, tenen un alt valor per a les famílies, tant per la conciliació com perquè ofereixen possibilitats als seus fills/es.

El 13,79 % de les famílies que no duen ni duren els fills/es al menjador assenyalen com un dels motius la jornada intensiva.

Dins el conjunt de totes les famílies enquestades la jornada contínua és una raó per no fer servir el menjador en l'1 % dels casos.

Àpats en família

El 58,62 % de les famílies que no utilitzen el menjador escolar diuen que els seus fills/es "dinen amb algú de la família" per decisió familiar. Les famílies que compten amb aquesta possibilitat l'aprofiten. **Aquests infants dinen en família, amb els avis o àvies.**

Per a aquestes famílies el menjador pot ser un suport per a moments puntuals.

Tanmateix, **dins el conjunt de totes les famílies amb nens i nenes a primària en centres públics, només el 4,23 % ha triat aquesta resposta.**

Conclusions i recomanacions

Des d'Educo insistim que el menjador escolar i l'espai del migdia són part del dret a l'educació i per això han de ser universals i gratuïts. Educació equitativa vol dir que tots els nens i nenes han de tenir oportunitat de gaudir aquest espai tan valuós i de les oportunitats educatives, alimentàries i socials que ofereix per al seu desenvolupament i benestar.

La gran barrera per a la utilització del menjador escolar és l'econòmica

Les famílies valoren el menjador escolar i una gran majoria pensa que aquest hauria de ser universal, cobrir totes les escoles i alumnat, i estar integrat dins del projecte escolar, i ser gratuït.

Les famílies de rendes més baixes fan servir menys el menjador escolar (50 %) que les famílies de rendes més altes (59,43 %).

Un 23,13 % de famílies fan servir el menjador de manera puntual, algun dia per setmana o només ocasionalment (gairebé el doble de la mitjana espanyola que és el 12 %).

El preu del menjador és la barrera més gran per fer-lo servir. Si fos gratuït, més del 92 % de les famílies enquestades l'utilitzarien. Si exclouem el tema econòmic, la majoria de les famílies aprofitaria el menjador escolar, amb la qual cosa es multiplicaria l'assistència a aquest espai i a aquest moment del dia a l'escola.

El cost que suposa el menjador escolar i les dificultats de les famílies per fer front a un pagament recurrent provoquen que les famílies utilitzin el menjador escolar menys del que voldrien o necessitarien.

Per això demanem que:

S'implementi el menjador escolar universal i gratuït, entenent-lo com a part del dret a l'educació.

Es garanteixi que totes les escoles primàries tenen menjador escolar i que aquest s'estengui a l'educació infantil i a tota l'educació obligatòria.

Els sistemes de beques i ajudes al menjador no arriben a totes les famílies que les necessiten.

Gairebé el 12,1 % de les famílies no sap com demanar la beca i al 4,5 % els ha passat el termini. Les polítiques de beques i ajudes no són prou conegudes, enteses ni accessibles per a totes les famílies. Un percentatge molt alt d'aquestes no saben com sol·licitar-les.

Malgrat que el llindar de renda fixat per sol·licitar una beca menjador és el llindar de risc de pobresa fixat per l'Institut d'Estadística de Catalunya, tan sols el 55,5 % de les famílies que van sol·licitar la beca (el 38,4 % del total), l'han rebuda, i un terç d'aquestes han estat beques extraordinàries que cobreixen completament el cost del menjador (33 %). Hi ha famílies a les quals se'ls denega la beca o que reben beques parcials, però que igualment tenen dificultats per fer front al cost del menjador, i en conseqüència no poden utilitzar-lo o ho fan parcialment.

Segons diuen les famílies, només el 13,9 % de tot l'alumnat de primària rep una beca (completa o parcial). Tot i això, la pobresa infantil arriba a 1 de cada 3 nens i nenes 28,9 % (tasa Arope INE 2022).

Com a titular d'obligacions en els drets de tota la ciutadania, la Generalitat de Catalunya ha de considerar el menjador escolar com a part del dret a l'educació i per tant de caràcter universal i gratuït. I cal que comenci a implementar això incloent els infants de famílies amb rendes més baixes.

Per això demanem que:

Es desenvolupin noves estratègies perquè totes les famílies puguin sol·licitar les beques. Hi hagi acompanyament als barris i centres escolars per a la tramitació d'aquestes..

Es modifiquin els barems de concessió de beques per reflectir la vulnerabilitat i precarietat de les famílies, i que cobreixin tots els nens i nenes que ho necessiten.

S'augmenti la inversió en beques i ajudes perquè cap infant quedi fora del menjador per motius econòmics.

Cal que el menjador millori en la qualitat i l'escolta dels infants.

Les famílies valoren el menjador. Entenen com a “educació” tot el període que els infants passen a l'escola, no només les classes. Famílies i infants viuen el menjador i les activitats de la tarda (obligatòries o complementàries) com quelcom de valuós.

Perceben el menjador com un espai amb garanties, bona alimentació, cura i bon tracte. L'impacte en el benestar dels infants és clar: aprenen a menjar de tot i a tenir hàbits saludables d'alimentació, però també dinen amb companys i companyes i fan activitats, i redueixen les anades i vingudes de l'escola a casa. Per a les famílies el menjador és molt important com a element de conciliació de la vida familiar i laboral, ja que permet disposar de temps per a l'ocupació, les cures i l'atenció a d'altres membres de la família.

Però també s'assenyalen aspectes per millorar o els quals cal seguir de prop. La qualitat del menjar, l'atenció i les activitats i la comunicació amb les famílies són aspectes assenyalats per les famílies com a factors per no utilitzar el menjador. Algunes famílies també assenyalen que els infants no volen anar-hi o no s'hi senten a gust.

Per això demanem que:

S'afegeixi el menjador escolar i l'espai del migdia al projecte educatiu del centre. Es tracta d'espais d'educació i protecció dels infants.

S'impulsi la participació infantil en aquest espai i que els infants puguin expressar com se senten i les millores que necessiten perquè sigui un espai valuós per a tothom.

Hi hagi més comunicació amb les famílies sobre el menjador escolar tot vinculant llar i escola per desenvolupar formes de vida saludables per als infants. Augmentar la participació de les famílies.

Es doti els centres de partides específiques per a millores de les infraestructures: cuina pròpia, reducció de soroll, materials per a les activitats.

Amb la col·laboració de:

